

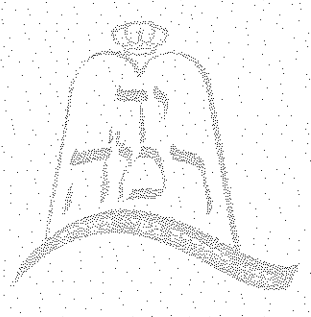
שני לוחות הברית

המנוקד והמפואר

תולדות אדם

עשרה מאמרות

שער האותיות

ה'תש"ח 1234567

אוצר החכמה

אמרות מהורות, מפנינים יקרות, חבור על שתי תורות,
בכתב ובפה מסיני מסורות, ערוכות וסדורות, מהגבור בגבורות,
איש אלהי בוצינא קדישא מרא דארעא דישראל,
החכם השלם בכל מדות וחכמות גלויות וסתומות,
הגאון אשר שפעת יפעת אור תורתו,
זרח בכל התפוצה, מקצה אל קצה,
כבוד מזהר"ר ישעיה במהר"ר אברהם הלוי זצ"ל
ממשפחת הורוויץ, הספון וטמון
במנוחתו בארעא קדישא
ונשמתו בגנוי מרומים תחת כורסיה דעתיקא קדישא

מהדורה מחודשת מפוארת ומושלמת כלולה במעלות:
מנוקדת, תיקוני שגיאות ושיבושים, פיסוק מלא,
תרגום מאמרי הוה"ק, מלואים והשלמות,
הערות וביאורים, פיענוח ראשי תיבות, תוכן העניינים מראה מקומות וציורים,
קונטרס מפתחות, ועוד מעלות רבות כאשר עיניכם תחזינה מישרים

במהדורה הנוכחית (תשע"ח)
נוספו הרבה הערות חדשות,
נוסף לההערות שהוספו למהדורת תשע"ה - תשע"ו
וכופעים בסוף כרך א'

נערך ונסדר מחדש בניהוט"ת ע"י

מאיר כ"ץ

מפעל השל"ה השלם - מכון "יד רמה"
חיפה

שנת שני לוחות הברית (תשע"ח) לפ"ק

5

בהלכה "עמק ברכה", ורבינו הקדוש השל"ה, שהיה אז "יניק וחכים", הוסיף לספר הערות וביאורים. הספר נדפס בקראקא בשנת "שם טוב" - שנ"ז. הספר נדפס שוב באמשטרדם (תפ"ט), בלבוב (תקע"א), בסדילקוב (תקצ"ד) ועוד.

מלבד הספרים שהזכרנו: "ברית אברהם", "חסד אברהם", "עמק ברכה", נדפסה גם צוואתו החשובה "יש נוחלין", עם הגהות והוספות של בנו הגדול, רבי יעקב (פראג שע"ה), ועם צוואת נכדו רבי שעפטיל, בן השל"ה (אמשטרדם תס"א). בצוואתו הוא מעיד על עצמו: "מעולם לא נכנסתי בשום קטטה, עם שום אדם, אם טוב ואם רע". יום ושנת פטירתו לא ידועים, אך נראה שנפטר לפני שנת שס"ו, כי בכתב רבנות פרנקפורט לרבינו השל"ה משנה זו, חתם השל"ה: נאם ישעיה בן לאאמור אברהם סג"ל ז"ל, הרי שאז כבר שכן בגנוי מרומים. מנוחתו כבוד בעיה"ק חברון (הגהות מנחם ציון על שם הגדולים).

בני רבי אברהם היו רבי יעקב משברשין (נפטר ג' באייר שפ"ב), ורבינו הקדוש רבי ישעיה הלוי בעל השל"ה.

וזרח השמש

7 אורו של רבינו הקדוש זרח בעיר לבוב (ויש אומרים: פראג. וי"א: פוזנא) בשנת ש"ל לערך, וזאת להערכת רוב כותבי תולדותיו - אף שיש שצינו את שנת שכ"ה כשנת לידתו, ויש שהקדימוה עד שנת ש"כ. הוא קיבל תורה מאביו הגאון ומרבני העיר. בצאת אביו לקראקא יצא גם בנו איתו, ושם קיבל תורה מפי הגאון רבי שלמה בן רבי יהודה ליב

ונכבדים מתוך גדולתו, עד אשר לא שקט בימיו מעלילות, וניצל בזכותו ובזכות תורתו. ויען כי שלושה מאורעות פגעו בו בשלש רגלים וניצל מהם, עשה שלשה פרוכות שווין זה לזה, והקדישן בשלושה בתי כנסיות: ביהכנ"ס "אלטנאיי" וביהכ"נ "הישנה" וביהכ"נ "פנחס", והתנה עם הגזברים שלא יפרשו אותן כ"א בלילי הרגלים הראשונים. גם נדב פמוט לביה"כ "פנחס", עם נרות כמספר בניו, ותלויה שם באלמימרא.

אחד מבניו של רבי שבתי שעפטיל היה רבי אברהם הלוי הורוויץ, שהיה נקרא רבי אברהם ר' שעפטיל'ס, על שם אביו. הוא היה דיין, ראש ומנהיג הקהילה בפראג. רבי אברהם נולד בפראג, שם למד תורה ויצא לגלות אל קראקא המעטירה, שבה הרביץ תורה מרן הגאון שכל בית ישראל הולכים לפי הוראותיו, רבי משה איסרליש - הרמ"א. כמו כן קיבל שם תורה מפי ש"ב רבי פינחס, גיס הרמ"א, המוזכר לעיל. בקראקא נתעלה רבי אברהם ונתאחדו בו תורה וחכמה כפי שאפשר לראות בפירושו לשמונה פרקים להרמב"ם, שנקרא בשם "חסד אברהם" (נדפס לראשונה בשנת של"ז ושוב בשנת שס"ב ולאחר מכן בכל השישים שנדפסו). משם הלך ללובלין וקיבל תורה מפי המהרש"ל. לאחר מכן השתקע רבי אברהם בלבוב, ובשנת שנ"ה בוועד ארבע ארצות הוחלט כי במושב הבא יהיה רבי אברהם אחד הדיינים של גליל לבוב.

בנוסף לספר "חסד אברהם", שכבר הזכרנו, חיבר רבי אברהם גם את הספר "ברית אברהם" בעניני דרכי התשובה והוידוי, ונדפס יחד עם "חסד אברהם" בלובלין של"ז. בשנת ש"ן היה ר' אברהם בקראקא ושם חיבר את ספרו

שהיה אב"ד פולנאה, לובלין וקראקא, הידוע בשם רבי שלמה ר' ליבושיץ, וגם בשם המהרש"ל השני.

← רבינו מזכיר את רבו זה פעמים רבות בספרו "שני לוחות הברית", ולדוגמא: "כשלמדתי תורה בק"ק קראקא אצל רבי ומורי הגאון החסיד מהר"ר שלמה זלה"ה, אירע שהיה סנדק בערב שבת, ולא רצה לילך לקביעת הסעודה של מילה, ואמר שהוא ק"ו מסעודת מילה וכו'. ואני אמרתי לו: מה זה ראייה וכו', ודחה את דבריי" (מסכת שבת אות ז); **קבלתי ממורי הגאון מהר"ש ז"ל מלובלין שקיבל איש מפי איש מפי הגאון רבינו יעקב פולק ז"ל, שלא לעשות קידוש ולאכול בליל ראשון של חג שבועות עד צאת הכוכבים**" (מסכת שבועות אות א); "ראיתי מורי החסיד הגאון מוהר"ר שלמה ז"ל, כשהיה יושב בדין היה מתעטף בבגד העליון אשר בו הלך לבית הכנסת" (מסכת ראש השנה אות א); "וראיתי ממורי ורבי החסיד הגאון מהר"ש, כשהיה שומע מפי תלמידיו שאמרו: וכי היה המקשן משוגע, או איך היה גרייז"ר, וכיוצא בו, היה מכהו מכת מרדות, ומלבד תשובה שסידר לו. והיה מרגיל תלמידיו לומר תמיד בלשון כבוד, כגון: דברי המקשה אינם מובנים לי לרוב עומקם, וכיו"ב" (שער האותיות, אות שי אות קטנה יח); "ומורי הגאון החסיד מהר"ש ז"ל היה רגיל לומר בלא נדר ובלא שבועה וכו', וגם אתם בניי יצ"ו תיפסו זה הלשון אתם וזרעכם עד עולם, ותלכו בדרך מורי הגאון והחסיד והקדוש אשריו בעולם העליון". (שם אות קטנה כג).

ברכת פרידה מיוחדת ברכו רבו המהר"ש וציידו בהדרכות ישרות, כאשר נפרד ממנו רבינו לקראת נישואיו: "ואני בבחרותי למדתי

תורה אצל הרב הגדול הגאון המופלג החסיד מהר"ר שלמה ז"ל, כשנפטרתי ממנו לילך לנישואין שלי אמרתי לו: רבי ברכני, וצוה עלי מזה לעשות. אמר לי בזה הלשון וכו'. עד כאן היה לשון פה קדוש זלה"ה" (שער האותיות אות ק אות קטנה כו).

כן קיבל תורה בקראקא מפיו של המהר"ם מלובלין, כנראה מתשובותיו של המהר"ם אליו: "יפה נוף פרי צדיק אהובי תלמידיו האלוף המרומם ר"ג ור"מ ואב"ד מהר"ר ישעיהו סג"ל" (שורת מהר"ם סימן יא). כמו כן קיבל תורה בלבוב מפי הגאון רבי יהושע ולק כ"ץ, בעל הסמ"ע. רבינו כותב (שער האותיות אות ק): "וקיבלתי ממורי הגאון מהר"ר פאלק כ"ץ וכו'".

באותן השנים שבהן יצק מים על ידי אביו הגאון וכל שאר רבותיו התעלה רבינו ברוחו פי שנים, וכך הלך והתגלה שבעלם הצעיר הזה פועמת נשמת אחד מענקי הרוח הגדולים ביותר שעמדו לו לעם ישראל בשנות גלותו. אף רבותיו, שהכירו בקדושתו העליונה יחד עם למדנותו העצומה, סמכו את ידיהם עליו והעניקו לו מתורתם בעין יפה עד שעשאוהו כלי מחזיק ומלא ברכה.

נשמה עילאית שכנה בו ברבינו, כאשר הביא בעל "סדר הדורות" מדברי המקובלים ויודעי ח"ן, שהגאון בעל של"ה היה ניצוץ נשמת רות המואביה, ורמז לכך, שבמגילת רות שמונים וחמישה פסוקים; מהם שבעים ושבעה מתחילים באות ו', ורק שמונה מתחילים באות שונה, וצירוף ראשי תיבות שמונת הפסוקים עולה: ישעיה בא"ל, ר"ת בן אברהם לוי. וב"שם הגדולים" להחיד"א הוסיף, ששמע ש"המגיד אמר להרב החסיד מו"ה

7

הוסיפה עוד מדילה, כזה וכיוצא בזה. הביטו נא וראו אם אשה בכל אלה ימצא לטובה, אשר מאסה בחיי העוה"ז וכל מעשיה לעוה"ב, ובגללה בירך ה' את אדוני אבי ז"ל וזכה לכל הכבוד והגדולה אשר לו בחו"ל אשר לזה לא זכה אדם בארץ מבריאת שמים וארץ. על מצבתה נחקק: "ראויה היתה להיות שכינה שורה עליה, אלא שאין ראוי לכך דורה".

בשנת ש"ן היה רבינו יחד עם אביו בלבוב, והוא אז, כעדותו בספר "עמק ברכה" יניק וחכים, ובכל זאת הוא משתתף בישיבת ועד ארבע ארצות בלובלין, ביריד גראמניץ, שהתקיימה בשנת ש"ן, וחתימתו מופיעה על התקנה שלא ישתדל שום רב לקבל רבנות על ידי ממון. רבינו חתום יחד עם רבותיו, רבי שלמה ר' לייבושיס, המהר"ם מלובלין, רבינו יהושע ולק בעל ספר "מאירת עינים" (הסמ"ע), ועוד גאונים וגדולים. L

אנו מביאים את ההחלטה כלשונה, משום שזהו המסמך הראשון שחתימת רבינו מופיעה עליו:

יצתה תקנה שנת שמ"ז ביריד גראמניץ בלובלין שלא ישתדל שום רב בישראל להשיג משרת הרבנות ע"י הלוואה או מתנה הן ע"י עצמו והן ע"י אחרים ולא יחזיק ברבנות ע"י כסף וזהב, ולא ע"י ממון מוקדם או מאוחר, או ע"י איזה ענינים אחרים, קרובים ורחוקים המביאים הנאת ממון, וכל איש ואיש אשר יקשיח לבו ויאטים אזנו משמוע בקול התקנה הזאת, לא יאבה ה' סלוח לו, מהיות כי באים אנחנו בברית ובאלה, ומקבלים עלינו בקשר חזק ואמיץ לצאת במערכה נגד המסרב, לרדפהו עד חרמה לדחותו בשתי ידיים,

שמואל מק"ק פראיישדורף כשהיה תושב בק"ק אייזנשטט", שמבועז באה נשמת הרב של"ה, והרמו בפסוקי רות כנ"ל.

המילים שנחקקו בשער ספרו הק' מדברות בעד עצמן: "הגיבור בגבורות, איש אלוקי, בוצינא קדישא, מרא דארעא דישראל, החכם השלם בכל מידות וחכמות, גלויות וסתומות, הגאון אשר שפעת יפעת אור תורתו זורח בכל התפוצה, מקצה אל קצה".

ומקצת שבחו בתורה ובגמ"ח כתב בנו הגה"ק ר' שעפטיל בהקדמת "ווי העמודים": "בלימוד התלמוד היה יורד ונוקב עד התהום בפלפולו חריפתא כדוב שכול וכארי נוהם וכו'. ולא די שהיה רעיא מהימנא לישראל בתורתו ובעבודתו, אך תרב מעלתו וחסידתו, והחזיק ידי לומדי תורה להגדילה ולהאדירה, ומימיו לא פסקו משולחנו שמונים נפשות והאכילם מטעמים, ברבורים אבוסים ופטומים, בחול ובשבתות ובמועדים, בביתו ובשולחנו היו נועדים".

זכה בו כחתן "החכם השלם החסיד מופלג ופרנס הדור", רבי אברהם מויל, מראשי העדה בווינה, שנתן לו את בתו חיה, אשר העיד עליה בנה הגה"ק רבי שעפטיל בצוואתו: "בדורה היו אומרים שלא הניחה ממעשי האמהות שרה רבקה רחל לאה". אף היא מוזכרת במעשיה הטובים בהקדמה הנ"ל: "ראוי להזכיר לטובה אמי מורתי חדר הורתי הגבירה הרבנית החסידה, אשר כל מכיריה יעידון ויגידון עליה שלא הניחה כלום ממעשה אמהות הקדושות, ממש היתה אוכלת חולין בטהרה, וידה היתה לסייע אדוני אבי ז"ל, שבזבו כל הממון שהכניסה לו מבית אביה להספקת לומדי תורה, ולא זו שלא רעה עינה על זה, אדרבה

שְׁנֵי לוֹחֹת הַבְּרִית

המנוקד והמפואר

מסכתות

מסכת חולין

אוצר התפילות מסכת שבת

מסכת פסחים

מסכת שמועות

מסכת תענית

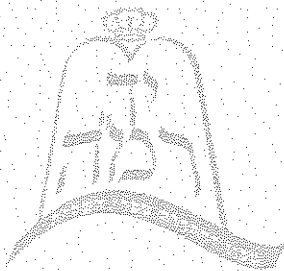
מסכת ראש השנה

מסכת יומא

מסכת מכות

מסכת תמיד

מסכת מגילה

אה"ח 1234567

אמרות טהורות, מפנינים יקרות, חבור על שתי תורות,
בכתב ובפה מסיני מסורות, ערוכות וסדורות, מהגבור בגבורות,
איש אלהי בוצינא קדישא מרא דארעא דישראל,
החכם השלם בכל מדות והכמות גלויות וסתומות,
הגאון אשר שפעת יפעת אור תורתו,
זרח בכל התפוצה, מוקצה אל קצה,
כבוד מזהר"ר ישעיה במהר"ר אברהם הלוי זצ"ל
ממשפחת הורוויץ, הספון וטמון
במנוחתו בארעא קדישא
ונשמתו בגנוי מרומים תחת כורסיה דעתיקא קדישא

מהדורה מהודשת מפוארת ומושלמת כלולה במעלות:
מנוקדת, תיקוני שגיאות ושיבושים, פיסוק מלא,
תרגום מאמרו הוזה"ק, מלואים והשלמות,
הערות וכיאורים, פיענוח ראשי תיבות, תוכן הענינים מראה מקומות וציורים,
קונטרס טפתחות, ועוד מעלות רבות כאשר עיניכם תחזינה מישרים

במהדורה הטכחית (תשע"ח)

נוספו הרבה הערות חדשות,

נוסף להדערות שהוספו למהדורת תשע"ה - תשע"ו

ומופיעים בסוף כרך א'

נערך ונסדר מהדש בעהש"ת ע"ו

מאיר כ"ץ

מפעל השל"ה השלם - מכון "יד רמה"
חיפה

שנת שְׁנֵי לוֹחֹת הַבְּרִית (תשע"ח) לפ"ק

10

(עבודה זרה ג א) מי שטרך בערב שבת יאכל בשבת. וכן המכין תורה ומעשים טובים בעולם הזה, יאכל מתן שטרך בעולם הבא. ומי שלא הכין, מה יאכל. וכן אמרו ז"ל (שם) ^א מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת. ולכך אמרו 'מה יאכל', ולא אמרו 'לא יאכל', כי אלו אמרו כן, נראה שהיה אפשר שיאכל, אלא שהיה עניו שלא יאכל. ובאמרם 'מה יאכל', רצו לומר כי מן הנמנע הוא לאכול, אחר ששכר מצוה הוא המצוה, והוא לא הכינה, אם כן מה יאכל ^ב. על כן יפשפש במעשיו, ויתעורר בתשובה, ויתקן כל קלקול. וכבר הארכתי בזה במסכת חלין (אות קיח).

ט. **ואחר כך** יטל צפרניו, וילך לטבילה, כאשה המטהרת מנדתה. כי אין טמאה בטמאת העברות (תנחומא מצורע, ט). וזולת טעם התעוררות הזה, הנזכר בפוסקים (אורח סי' ר"ס ס"א, וט"ז שם סק"א בשם רש"ל) שמחייב לטל צפרניו בכל ערב שבת. וזה לשון (חולעת יעקב, בסדר השבת) ¹⁰: גרסינן במועד קטן פרק ואלו מגלחין (יח א), שלשה דברים נאמרו בצפרנים, קוברם צדיק, שורפם חסיד, זורקן רשע, והטעם ידוע ליודעי חן. על כן יזהר כל אדם להיות חסיד בזה, עכ"ל. וספר הגן ¹⁰ פתב, שלא לגלח יום חמישי כי הוא מגדל בשבת. לשון שבילי אמונה נתיב ד' (ווארשא תרמ"ו, דף ע"ט ע"א): יטל צפרניו בערב שבת, ויתחיל מהשמאל מהקמיצה ומסיים באגודל, ובזמין יתחיל באגודל - ומסיים בקמיצה (כל בו סוף סימן פ"ו), ולא ישנה מזה הסדר, וגם לא יטל שתים זו אחר זו, מפני שקשה לשכחה, עד כאן. ואבודרהם (בסדר נטילת צפרנים) נתן סימן לזה הסדר, יד זמין - אגהב"ד, יד שמאל - דבהג"א ¹¹, וכן הוא בכל בו סימן פ"ו.

יד רמ"ה

תולעת יעקב שכן נראה להדיא בעמק ברכה סימן נג ונמשם מקור כל אות זה בשינוי קצת. אמנם בתולעת יעקב שלפנינו הוא בשינוי מכאן. וראה להלן אות פה שהביא רבינו את דברי התולעת יעקב בענין זה.
טז. בספר הגן שלפנינו ליתא, אמנם כן הובא במטה משה סימן תיא בשם ספר הגן, וכן העתיק המג"א סימן רס סק"א.
יז. הרמ"א בסי' רס ס"א כתב עפ"י האבודרהם: ויתחיל בשמאל בקמיצה ובימין באצבע, וסימן לזה - דבהג"א בשמאל, ובדאג"ה

בי מדרשא) ואחת קבצה סעודתא בערב שבת, ושתייהן נעקרו, עד כאן. ופרש רש"י (ד"ה) בערב שבת: בליל שבת ואין כאן כבוד שבת, דקיימא לן (פסחים קה א) כבוד יום קודם לכבוד לילה. ואפ"ה דמפשי בערב שבת ממש, וכן בכל יום מרב עשר, אבל בהא מיהא אפ"ה אסורא שיפנס לשבת כשהוא שבע בלא תאנה, עכ"ל. ורמ"א בהגה"ה סימן רמ"ט (סעיף ב) פתב: וסעודה שזמנה ערב שבת, כגון ברית מילה ופדיון הבן מתר, כן נראה לי, וכן המנהג פשוט, עכ"ל. וכשלמדתי תורה בק"ק קראקא אצל רבי מורי הגאון החסיד מהר"ר שלמה זלה"ה, ארע שהיה סנדק בערב שבת, ולא רצה לילך לקביעת הסעודה של מילה, ואמר שהוא קל ונחמך מסעודת מילה שחלה מראש חדש אב עד התענית, שאין אוכלין בשר פי אם מנין ולא יותר. והנה, אסור אכילת בשר בימים ההם אינו אלא מנהג בעלמא (אורח סי' תקנ"א ס"ט), על כל זאת נוהגין שאין אוכלין יותר ממנין (ראה שם בלבוש סעיף י'), קביעת סעודה בערב שבת, שהוא דין דגמרא כדלעיל (גיטין שם), מכל שפן אם יש מנין, שלא יאכלו יותר. ואני אמרתי לו, מה זה ראיה, בשלמא שם, אפשר למצא תקנה, לקבוע סעודה על מאכלי חלב, ויסבו הרבה כמו שימצאו, אבל בערב שבת אין למצא תקנה, דקביעת סעודה אסורא הוא בין בבשר בין בחלב, אפשר דשרי. ודחה את דברי, מטעם דאין שמחה בלא בשר (פסחים קט א), וקל להבין ¹².

ח. **בענין** יום הששי עם השבת, כענין העולם הזה עם העולם הבא. כי האדם מכין כל צרכיו מערב שבת לשבת, כי בשבת אסור להכין דבר, ולולי הכנתו מערב שבת, מה יאכל בשבת. וכן אמרו ז"ל

יב. ביאור לדין ודברים בין רבינו לבין רבו מוה"ר שלמה, עי' מג"א ומחה"ש סי' רמט סק"ו וחת"ס שם, ובעולת שבת שם סק"ב, ובחמ"ד משה שם, ובא"ר שם סק"ו.
יג. שם בגמ' הגירסא 'מהיכן' יאכל בשבת. ובקהלת רבה פ"א סט"ו ועוד, הגירסא 'אם אין מתקן מע"ש מה יאכל בשבת'.
יד. מתחילת הקטע עד כאן, הוא לשון תולעת יעקב בסדר השבת.
טו. בדפוטי השל"ה חסר כאן תיבה, ממי מצטט רבינו, וכתבנו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ שלשלת האור היכל שלישי
שער שני

שלהז ערוך

אורח חיים

חלק שני

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול הגאון האלהי
החסיד המפורסם אור עולם מופת הדור
נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא

מוד' **שניאור זלמן** נבג"מ

מהדורת "וכלכתך בדרך"

אוצר החכמה סימנים רמז - רנב

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

שנת הקהל

אשר התכסה

ח סעדת פדיון הפני¹⁷ בזמנו, דהינו ביום ל"א ללדתו¹⁸ — דינה
 בסעדת מילה. אבל אם ארע איזה אדם שלא פדאו ביום ל"א
 — אין לפדותו בערב שבת ולעשות אז סעדה של משתה¹⁹, דכיון

קונטרס אחרון

כמו שהביא מסוף סי' תקנ"ט, לכן נתחכם להביא תשובת של"ה בלבד, כדי
 להודיענו דהדין היה עמו", כיון שהיה רבו סנדק שהוא מבעלי ברית. וגם
 בשבוע של תשעה באב כתב המ"א סי' תקנ"א^ט דיכולים להקל כדעת
 הלבוש' ליקח מנין לבד הקרובים הפסולים לעדות, וכל שכן לבד בעלי ברית
 שיו"ט שלהם הוא, ואינן צריכין להשלים בתשעה באב שנדחה משא"כ
 בקרובים. וגם כאן יש להקל בקרובים דומיא דשבוע של תשעה באב לדעת
 הגהות מנהגים^א ולבוש' וט"ז סי' תקנ"א^י. ואף שבשל"ה משמע דהתם
 קיל מהכא, ולהכי כתב דקל וחומר הוא, מכל מקום קל וחומר פריכא הוא,
 כיון דמדינא שרי בסעודת מצוה הכא אין ללמוד קל וחומר להמנע ממצוה
 מחמת מנהג שנהגו בשבוע של תשעה באב, דהיכא דנהוג נהוג והיכא דלא
 נהוג לא נהוג, וכיון שעדיין לא נהגו אותו מנהג בערב שבת כדמשמע מלשון
 רמ"א ולבוש אין חיוב עלינו להנהיג כן, שאין אנו חייבים אלא שלא לבטל
 מנהג אבותינו משום שנאמר¹¹ ואל תטוש תורת אמן, אבל להתחיל המנהג
 אין שום חיוב בדבר אף אם ראוי ונכון לנהוג כן¹⁰. ולכן רבו של של"ה לא
 הורה כן לאחרים אלא החמיר לעצמו. ומכל שכן היכא שגם בשבוע של
 תשעה באב מקילים כגון בקרובים שאין להחמיר בערב שבת. ובפרט
 שמשמעות רמ"א ולבוש להקל בכל הקרואים, וכן פסק אליה זוטא¹⁰:

לו רמ"א ס"ב.   לח ח"א סק"ה, ממשמעות תוס' מו"ק ח, ב ד"ה
 לו ראה מ"א סי' שלט סק"ח. ובשוע"ר סעיף ו.   מפני ביטול.

ציונים לקונטרס אחרון

- ז עד"ז גם לקמן סי' רנב ס"ק ה. סי' רנט ס"ק יב שם.
- א. סי' שא ס"ק יב.   יג ס"ק יב.
- ח ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל שכ.   יד משלי א, ח.
- ט ס"ק לה.   טו ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל קסו.
- י סעיף י.   טז ס"ק ב.
- יא דיני ר"ח אב סק"א.

הַלְכוֹת שַׁבַּת רַמָּה

לה

13

שֶׁכָּבֵר גְדַחִית הַמְצוּה מוֹמְנָה — יִדְחָנָה^ט גַּם כֵּן מֵעֶרֶב שַׁבַּת, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבַּת (אֵלָּא יִפְדְּנוּ בְּלֹא סְעֻדָה שֶׁל מִשְׁתֵּה^י).

וְכֵן מִי שְׂאֵרִים קִדְּם עֶרֶב שַׁבַּת וְאַרְעוּ אֲנִים שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַסְּעֻדָה בְּיוֹם הָאֲרוּסִין — לֹא יַעֲשֶׂנָה בְּעֶרֶב שַׁבַּת^{מא}, דְּכִיּוֹן שֶׁכָּבֵר גְדַחִית מוֹמְנָה, דְּהֵינּוּ יוֹם הָאֲרוּסִין — יִדְחָנָה גַּם כֵּן מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבַּת. (אֲבָל בְּנִשְׁוֹאִין נִמְשַׁכֵּת מְצוֹת הַסְּעֻדָה [ו'] יָמִים אַחֵר הַחֶפֶה, כְּמוֹ שִׁיתְבְּאָר בְּסִמָּן תר"מ^ב):

מִן סְעֻדָה שְׁרָגִיל בָּהּ בְּיָמֹת הַחֲלִמָּה, דְּהֵינּוּ סְעֻדָה קְטַנָּה^{מב} שְׂאִינָה שֶׁל מִשְׁתֵּה^{מג} — מִן הַדִּין מִתֵּר לְאֹכְלָהּ בְּכָל הַיּוֹם^{מד} אֲפִלּוּ סָמוּךְ לַחֲשֻׁכָה^{מה}. אֲבָל מְצוּה לְהַפְּנֵעַ^{מו} מִלְּקַבְּעָהּ מִתְחַלֵּת שְׁעָה עֲשׂוּרִית וְאִילָךְ^{מז}, כְּדִי שִׁיכָּנֵם לַשַּׁבַּת כְּשֶׁהוּא תָּאֵב לְאֹכֹל וְיֹאכֵל סְעֻדַת שַׁבַּת לְתַאֲבוֹן^{נא}. אֲבָל לְאֹכֹל וְלִשְׁתּוֹת (כ) בְּלִי קְבִיעוֹת סְעֻדָה — אִינוּ נִמְנָע בְּעֶרֶב

1234567890

קונטרס אחרון

(ב) בלי קביעות כו' הנה בב"י^י העתיק דברי המגיד משנה^י בשם

מז	מגדל עוז שם בדעת הרמב"ם.	לט	מ"א סי' תקסח ס"ק י, ממשמעות התוס' שם. וראה פסקי הסדור דיני פדיון הבן "מכאן ואילך עובר בעשה". וראה מ"מ וציונים. קובץ דברי תורה ח"ג ע' ל. יגדיל תורה (ג. י.) ז ע' לו. ח ע' צו. יז ע' עדר.
מז	מז רמב"ם שם. וראה פסחים צט, ב.	מ	מ ראה מ"מ וציונים, שיש רוצים לגרום: ולא יפדנו כו'.
מח	מח לשון מצוה להמנע ראה לקמן סי' רנ קו"א ס"ק ב. סי' שא קו"א ס"ק ב.	מא	מא מ"א סק"ג. ובסי' תמר סק"ט.
מט	מט דמב"ס שם. שו"ע שם.	מב	מב שו"ע המחבר שם ס"ו, ולקמן סי' תרל"ט ס"י. וראה בדי השלחן סי' סט סק"ו. קונ' השלחן. מ"מ וציונים. פסקי אדה"ז ע' 195.
נ	נ רמב"ם שם.	מג	מג מ"מ פ"ל ה"ד בדעת הרמב"ם. שו"ע סוס"ב.
נא	נא לבוש שם. וראה לקמן סי' תקכ"ט ס"ב (ביו"ט). סי' רצ"א ס"ד (בסעודה שלישית בערב יו"ט).		

ציונים לקונטרס אחרון

יח פ"ל ה"ד.

יז סוד"ה אין קובעין.

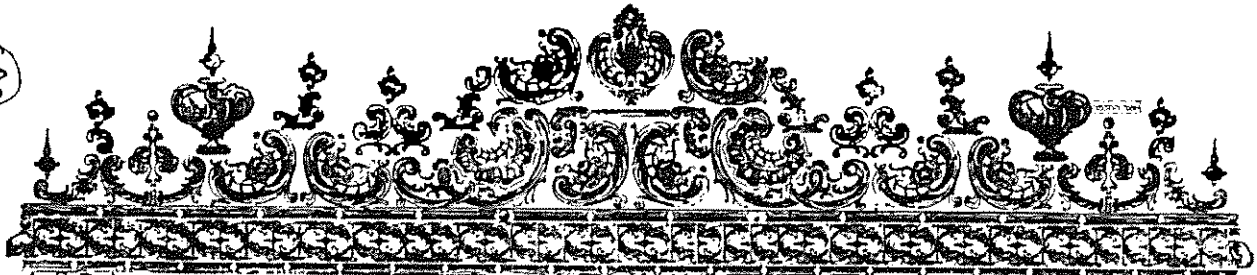

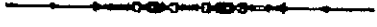

ספר

מנחת חינוך

הוא ביאור רחב על ספר החינוך בפלפול עצום ובקיאות נפלא הפלא ופלא לאמיתה של תורה. חברו הרב הגאון הגדול התריץ ובקט מאור הגולה רבן של ישראל חסיד קדוש וטהור מרנא ורבנא רבינו יוסף באב"ד ולהיה אבדיק טרניפאל

ברך שני

רפום והוצאת
אברהם יצחק פריעדמאן
ניו-יארק נ.י.

שנת תשכ"ו לפ"ק

בעזרה ש"ת

ספר

מ"ל מלאכות

חלק שלישי

הלכות מבוארים, על שאר הלכות שבת
נאמרים, אותב ד' שערי ציון בשערים, אשר
הלכותיה תלויות כהררים, מדברי ש"ס
ראשונים ואחרונים, ועד השולחן ערוך ונושאי
כליו מחוברים, ואתו עמו דעת גדולי האחרונים,
בהלכתא רבתא לשבתא

בעזר השי"ת החונן לאדם דעת

חיים קלמן גוטמאן

ברוקלין גוא יארק יצ"ו

שנת תש"פ לפ"ק

השתתפות בסעודה שאינו רגיל

76 (ו) המג"א (סק"ו) הביא חומרת רבו של השל"ה (מהר"ש מלובלין) שהיה סנדק אצל ברית מילה בע"ש ולא רצה לילך על הסעודה מאחר שהיה מנין בלעדו, ע"כ.

והנה עצם נידון של המהר"ש לובלין שהחמיר בזה אפי' כשהוא בעצמו היה הסנדק, והרי הסנדק הוא ג"כ 'בעל הברית', וכמבואר בהל' ת"ב (סי' תקנ"א ס"א, מקנ"ט ס"ח) דאבי הבן והמוהל והסנדק כולם נקראים 'בעלי ברית', וסתר המג"א חומרת מהר"ש לובלין ממה דאיתא שם (סי' תקנ"ט סעי' ט') דבט"ב שנדחה רוחץ הבעל ברית ואוכל אחר מנחה גדולה לפי שיו"ט שלו הוא ע"כ, הרי דבעלי ברית, המוהל וסנדק, ודאי מותרים להשתתף בהסעודה בערב שבת ויו"ט אף שיש מנין בלעדם, שהוא חשיבי יו"ט שלהם.

ולענין מניעת שאר משתתפים להסעודה כשיש מנין בלעדם שגם בזה החמיר הר"ש לובלין, הכריע בשו"ע התניא (סעי' ו') לדינא, דכיון שמשמעות הרמ"א והלבוש להקל בכל הקרואים ואין צריך כלל לצמצם במנין הקרואים בערב שבת וערב יו"ט, על כן לדינא אין להחמיר יותר מדעת הפוסקים דמקילין לענין ברית מילה בשבוע שחל בו ט"ב דמוחר לקרות מנין חוץ מהקרובים, עיי"ש בטו"ז (סי' תקנ"א ס"ק י"ג). וכמו כן בערב שבת וערב יו"ט טוב להחמיר, שלא לאכול בסעודת ברית אלא מנין מצומצם לבד מן השייכים לסעודה, כגון הקרובים ובעלי ברית דהיינו המוהל והסנדק (וע"ע בקונט"א סס סק"א מה שביאר מה).

מילה שלא בזמנה

(ו) המגן אברהם (סק"ה) הוכיח מדברי התוס' מועד קטן (דף ח' ע"ג ד"ה מפני בטול)

דגם מילה שלא בזמנה חשיבי זמנה קבוע, דכל שעתא ושעתא זמנה הוא, וכל שמלו בערב שבת מותר לעשות סעודה גדולה אפי' שאינו רגיל לכבוד המילה. [וכבר ביארנו במק"א (ח"ס למג חלק ה') מאמר משמחו] דבמילה שלא בזמנה עובר בסוף כל יום ויום שלא מל על מצות עשה כמבואר ברמב"ם (הל' מילה), וכ"ה בשו"ע התניא (סי' רמ"ט), אבל אינו עובר כל רגע, ועכ"פ חשיבי זמנה קבוע לכו ביום].

פדיון הבן בזמנה

77 (ח) פדיון הבן בזמנה, דהיינו יום ל"א מלידת הבן, כנהוג עלמא דמדקדקין לצאת בין שיטת הש"ך (יו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ט) דס"ל דזמן חיוב הפדיון הוא לאחר שעברו עליו כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים, וגם לצאת שיטת המג"א (סי' של"ט סק"ח) דימים אתה מונה וצריך שיהא מבן חודש ומעלה, ואפי' כבר נגמר כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים אין לעשות הפדיון אלא ביום שלאחריו, וע"כ המנהג לעשות הפדיון ביום ל"א אחר חצות, דאז ודאי כבר עבר כ"ט יום וכו', וכמו שמתבאר היטב מנהגינו בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קל"ה). ואף לדניא קיי"ל דאם לא פדה יום ל"א לא עבר על עשה, אלא מצותה נמשכת כל ימי חייו, וא"כ היה מקום לומר דפדיון הבן לא חשיבי זמנה קבוע לפדות בערב שבת וערב יו"ט, כבר ביאר בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רפ"ז) בטוב טעם, דאף דהאמת לדינא דאינו עובר על מצות עשה כשמאחר הפדיון ליום ל"ב, אפילו הכי תחלת זמנה שהגיע לקיום המצוה הוי יותר טובה לקיימה תיכף משום חביבה מצוה בשעתה, ותיכף בהגיע זמנה חשיבי כאלו זמנה קבוע בו ביום, משום הכי כל שהגיע זמן הפדיון יום ל"א בערב שבת חשיבי זמנה קבוע, ומותר לפדות ולערוך סעודת הפדיון בערב שבת.

ל

פדיון הבן

(ט) המגן אברהם (ו) שלא בזמנה הפדיון יום ל"א ביום מפני שחל בו יום שלאחריו נחשבת לזדיון מקדימין מצוד אסור לעשות סעודת כיון שאינו נ

ובשו"ע התניא (פס)

בערב שבו משתה יין, דהלא ל סעודה שאינו רגילה ע"י הסעודה לשכרו שבת. ולפי"ז לכאורה להשתכר בסעודת פד" גם הסעודה בערב זמנה. ועי' גם בחי' אדם אום א'), ובמ"ב הכי להקל בפדיון הבן אברהם, כיון דעובר פודהו, עיי"ש. אלא דהמעין בחיי אדם מלשון החינוך (מלא) החינוך יראה דאין ע לזה, אדרבה גדולי החינוך הנ"ל דאינו וכסברת המג"א, עיי' ג סי' קל"ז) ובשו"ת כ הארכנו בזה בדברינו מאמ

סעודת

(י) סעודת נישואין זמנה. [ו] במג"א הל' חוה"מ

פדיון הבן שלא בזמנה

ט) המגן אברהם (סק"ה) העלה, דפדיון הבן שלא בזמנה, כגון שכבר הגיע זמן הפדיון יום ל"א ביום ה', אלא שלא פדאוהו אז מפני שחל בו יום טוב, אז יום ערב שבת שלאחריו נחשבת שלא בזמנה, דרך משום זריזין מקדימין מצוה להקדים הפדיון, ועל כן אסור לעשות סעודת הפדיון הבן בערב שבת כיון שאינו סעודה הרגיל בה.

לעשות הסעודה רק בערב יו"ט ולא בליל יו"ט, משום אין מערבין שמחה בשמחה. ובשו"ע התניא (סעי' ח') הוסיף דבנישואין נמשכת מצות הסעודה ד' ימים אחר החופה, ועל כן אפי' לא היה הנישואין בערב שבת גם כן מותר לעשות סעודה בערב שבת לכבוד החתן וכלה אפי' סעודה שאינו רגיל בה, ע"ש.

אבל בספר קצות השלחן (סי' ס"ט) ביאר דדוקא באירע דלא עשאו עדיין כלל סעודת הנישואין מותר לעשותה בערב שבת, אבל כל שכבר עשו סעודה אחר להנישואין, אין חובה כל כך לערוך סעודה ולברך ז' ברכות בז' ימים שאחריו, ולא חשיבי זמנה קבוע שיהא מותר לערוך שבע ברכות בערב שבת לכבוד חתן וכלה אף דאיכא מצות שמחה כל שבעה. ובלא"ה מובא בשו"ת חתם סופר (אנהט"ו סי' קכ"ב) דמנהג עיר פפד"מ היה לעולם שלא לערוך רק סעודה ראשונה לכבוד נישואין ולא יותר, כגון סעודת שבע ברכות, משום דערבה כל שמחה עיי"ש. עכ"פ אסור לערוך שבע ברכות בערב שבת כל שכבר ערכו סעודת נישואין.

סעודת הנאים

י) במגן אברהם (סק"ג) מבואר דכל שאירס (דהיינו קילט) בערב שבת מותר לערוך סעודת האירוסין בערב שבת. וכהיום אין המנהג כלל לארס (דהיינו לקדש, אלא בשעת החופה), רק עושין קנין חיתון ושידוכין בעת גמר השידוך וכותבים כתב תנאים והתקשרות, וע"כ אפי' אם נגמר השידוך בערב שבת אסור לעשות סעודת קבע בפת, ואינו מותר רק במיני מתיקה ומדקחת, כיון דאין חובה כלל לערוך סעודה בעת גמר השידוך. עי' לשון המג"א (סי' סקנ"א סק"י) שכתב וז"ל, מותר לעשות שידוכין מר"ת אב עד התענית,

ובשו"ע התניא (סעי' ח' נמוסגר) הכריע דיפדה בערב שבת ויערכו אז סעודה בלא משתה יין, דהלא להטו"ו (סק"א) עיקר גדר סעודה שאינו רגילה הוא משום שאפשר שיגיע ע"י הסעודה לשכרות ועי"ז יתבטל מסעודת שבת. ולפי"ז לכאורה בזמנינו דאין רגילים כלל להשתכר בסעודת פדיון הבן, היה מותר לעשות גם הסעודה בערב שבת אפילו בפדיון שלא בזמנה. ועי' גם בחיי"א (ה"ל שנת כלל י"ט ע"ג) אלס אום א'), ובמ"ב (סק"י"ג) שהכריעו בלאו הכי להקל בפדיון הבן שלא בזמנו דלא כהמגן אברהם, כיון דעובר בעשה כל יום ויום שאינו פודהו, עיי"ש. אלא דבאמת צ"ב סברתם, דהמעייין בחיי אדם שם יראה דראייתו הוא מלשון החינוך (מגוה של"ט), והמעייין בספר החינוך יראה דאין שום הכרח מדברי החינוך לזה, אדרבה גדולי אחרונים הבינו מלשון החינוך הג"ל דאינו עובר בכל יום בעשה וכסברת המג"א, עי' בזה שו"ת אמרי יושר (ח"ג סי' קל"ז) ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח רפ"ו), והארכנו בזה בדברינו בספר חיים לחג (מלק ה')

מאמר תשס"ו

סעודת שבע ברכות

י) סעודת נישואין כנשא ערב שבת חשיבי זמנה. [ובנשא ערב יום טוב, עי' במג"א ה"ל חוה"מ (סי' סקמ"ו סק"ג) דמותר

כל
רב
וינו
זיס
זנה
נות
י"ע
גע,

ירת
את
ט"ל
ז"ט
י"ט
ר"ך
ז"ט
שות
נהג
דאי
יטב
ואף
עבר
זיוו,
שיבי
כבר
טוב
צות.
הכי
יותר
וצוה
מנה
זמן
בוע,
ערב.